

„Mama Cztery Plus” Istota rodzicielskich świadczeń uzupełniających

Agnieszka Nowak, Izabela Dymała

Abstrakt

W ostatnim czasie uhonorowano i doceniono trud wychowania dzieci w rodzinach wielodzietnych. Wprowadzenie w 2019 roku rodzicielskiego świadczenia uzupełniającego podkreśliło funkcję społeczną pełnioną przez rodziców, którzy ze względu na wychowywanie dzieci nie wypracowali stażu pracy wymaganego do uzyskania prawa do emerytury.

Głównym celem artykułu jest usystematyzowanie wiedzy z zakresu rodzicielskich świadczeń uzupełniających zarówno dla osób zainteresowanych, jak i pracowników Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS). Opracowanie prezentuje najważniejsze informacje dotyczące przyznawania rodzicielskiego świadczenia uzupełniającego, co pozwoli rozwiązać wątpliwości pracowników KRUS związane z ustalaniem prawa do ww. wymienionego świadczenia. Z wywiadu przeprowadzonego wśród pracowników wydziału świadczeń Placówki Terenowej KRUS w Ostrowie Wielkopolskim wynika, że wciąż pojawiają się wątpliwości dotyczące różnych kwestii związanych z przyznawaniem tzw. „Mama Cztery Plus”.

Opracowanie pokazuje także rzeczywisty wymiar rozpatrzonych oraz wypłaconych rodzicielskich świadczeń uzupełniających poprzez zaprezentowanie liczby zrealizowanych wypłat świadczeń „Mama Cztery Plus” w dwóch organach rentowych, tj. w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych.

W artykule wykorzystano analizę literatury oraz przepisów prawnych, a narzędziem badawczym stał się kwestionariusz wywiadu¹ i dane zaczerpnięte bezpośrednio z Centrali KRUS, Oddziału Regionalnego KRUS w Poznaniu, Placówki Terenowej KRUS w Ostrowie Wlkp. oraz z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – Oddziału w Ostrowie Wielkopolskim.

Słowa kluczowe: KRUS, „Mama Cztery Plus”, rodzicielskie świadczenie uzupełniające, rodzina.

-
1. Wywiady przeprowadzono w okresie od marca do kwietnia 2022 roku. Respondentami byli pracownicy wydziału świadczeń Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Ostrowie Wlkp., których poinformowano o celu badania. Wywiad składał się z pięciu jednakowych pytań.

Agnieszka Nowak, mgr, słuchaczka studiów podyplomowych „Rolnicze Ubezpieczenia Społeczne – funkcjonowanie, administracja i aspekty prawne”, inspektor w Wydziale Świadczeń, Placówka Terenowa KRUS w Ostrowie Wlkp., Oddział Regionalny w Poznaniu, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego;

Izabela Dymała, mgr, słuchaczka studiów podyplomowych „Rolnicze Ubezpieczenia Społeczne – funkcjonowanie, administracja i aspekty prawne”, zastępca kierownika Wydziału Świadczeń w Placówce Terenowej KRUS w Ostrowie Wlkp., Oddział Regionalny w Poznaniu, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Wstęp

Rodzicielskie Świadczenie Uzupełniające jako nowe zadanie dla kadry świadczeń wprowadzono 1 marca 2019 roku wraz z wejściem w życie nowej ustawy z 31 stycznia 2019 roku o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym (Dz. U. 2022 poz. 1051). Ustawa określa warunki i zasady przyznawania, jak również wypłacania i finansowania rodzicielskich świadczeń uzupełniających, które określono symbolem GRSU².

Z wyjaśnień wewnętrznych Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego³ wynika, że celem wyżej wymienionej ustawy jest zapewnienie środków utrzymania dla osób, które nie podjęły pracy, zrezygnowały z zatrudnienia lub innych działalności zarobkowych ze względu na wychowywanie co najmniej czwórki dzieci. Poświęcenie się wychowywaniu potomstwa spowodowało, że osoby te nie mogły wypracować wymaganego stażu pracy, aby nabyć prawo do najniższej emerytury. Wobec powyższego GRSU jest świadczeniem nieskładkowym. Oznacza to, że nie opiera się na wcześniej opłacanych składkach na ubezpieczenie społeczne.

W niniejszym artykule autorki wyjaśniają przepisy oraz odnoszą się do dylematów związanych z przyznawaniem prawa do rodzicielskiego świadczenia uzupełniającego, a także do kwestii związanych z wdrożeniem nowego zadania dla pracowników KRUS. W opracowaniu zebrano najważniejsze informacje dotyczące ścisłych zasad określonych w celu rozpatrywania wniosków o rodzicielskie świadczenia uzupełniające, tzw. „Mama Cztery Plus”. Główna hipoteza artykułu sformułowana w sposób ogólny zakłada, że pomimo jasno określonych w ustawie przepisów, przyznanie osobie wnioskującej prawa do rodzicielskiego świadczenia uzupełniającego jest swego rodzaju wyzwaniem dla pracownika KRUS. Program ten opiera się na wielu kryteriach, które weryfikują jego przyznanie, co stwarza obawy popełnienia błędu. Niezbędnym uzupełnieniem tak sformułowanej tezy jest założenie zwiększonego zaangażowania wszystkich pracowników wydziałów świadczeń Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w pogłębianie zasad i przepisów.

---

2. GRSU – rodzicielskie świadczenie uzupełniające.

3. Wyjaśnienia z 26 lutego 2019 roku dotyczące wdrożenia i realizacji ustawy z 31 stycznia 2019 roku o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym, znak 0000-SW.610.3.2019.

Podstawowe zagadnienia związane z tematem Rodzicielskiego Świadczenia Uzupełniającego

W celu zobrazowania przyznawania rodzicielskiego świadczenia uzupełniającego ważne jest, aby wyjaśnić znaczenie podstawowych pojęć takich jak: rodzina, mama, macierzyństwo, dziecko czy wychowanie.

Termin tradycyjnej polskiej rodziny Małgorzata Szyszka definiuje jako obraz rodziny wielodzietnej, wielopokoleniowej, skupionej przestrzennie⁴. W dzisiejszych czasach polskie społeczeństwo ma bardzo stereotypową wizję rodziny wielodzietnej. Z jednej strony jest to pożądaný model rodziny z punktu widzenia demograficznego, z drugiej natomiast – kojarzony jest on z występowaniem patologii społecznej. Za wielodzietną uznaje się rodzinę z co najmniej czworgiem dzieci⁵. Należy jednak zwrócić uwagę, że największym problemem rodzin wielodzietnych są niskie dochody i zła sytuacja materialno-bytowa. Stąd ułkon naszego państwa w stronę kobiet, które urodziły i wychowały co najmniej czwórkę dzieci, a tym samym nie mogły podjąć zatrudnienia, tj. wprowadzenie ustawy o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym. Ustawą tą objęto także mężczyzn, którzy sami wychowywali dzieci w przypadku śmierci matki dzieci bądź innych przyczyn. „Mama Cztery Plus” to program, którego celem jest wsparcie rodziców, którzy poświęcili swoje życie dla wychowywania potomstwa, w wyniku czego na starość nie mają za co żyć. To także swego rodzaju odciążenie dla ich dorosłych już pociech, które finansowo pomagają rodzicom.

Macierzyństwo według różnych kręgów kulturowych społeczeństwa jest swego rodzaju powołaniem każdej kobiety⁶. Podstawową rolą biologiczną i społeczną pań, ze względu na ich naturę, jest aktywne uczestnictwo w reprodukowaniu gatunku ludzkiego. Macierzyństwo wymaga wielu trudów i wyrzeczeń, zasługuje więc na szacunek i uznanie – to właśnie matka wydaje dzieci na świat, wychowuje je, obdarza bezgraniczną miłością i opieką. Najważniejszą wartością ludzką jest życie, dlatego rola matki stanowi niekwestionowaną wartość w naszej kulturze. Oczywiście jest, że zupełnie inną rolę w życiu potomstwa pełni ojciec, który zapewnia im pozycję społeczną oraz wprowadza męskie wartości. Prawdółowo funkcjonująca rodzina

4. M. Szyszka, *Wielodzietność w Polsce – społeczne postrzeganie i pomoc państwa*, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Instytut Socjologii, s. 177.

5. D. Graniewska, *Rodziny wielodzietne w Polsce. Sytuacja Społeczno-demograficzna*, „Problemy rodziny” 1980, nr 1, s. 34–43.

6. Z. Gawlina, *Macierzyństwo jako wartość w kontekście przemian społecznych. Blaski i cienie życia rodzinnego*, „Roczniki Socjologii Rodziny” 2003, t. 15, s. 34.

stwarza odpowiednie warunki do rozwoju człowieka i dążenia przez niego do dojrzałości. Rodzice są najważniejszymi nauczycielami swoich pociech. Wychowanie dziecka jest działaniem skupionym na rozwoju i uaktywnianiu jego potencjałów, by zdobyło umiejętności do samodzielnego działania⁷. To nic innego jak zapewnienie potomstwu poczucia bezpieczeństwa. Stworzenie domu będącego miejscem spokoju oraz przystani, w której kreowana jest przyszłość i pozostają wspomnienia. Realizacja roli rodzicielskiej skupia się przede wszystkim na zaspokojeniu potrzeb swoich pociech. To proces, któremu towarzyszy wiele trosk, łez, ale także chwile szczęścia i radości. W świetle ustawy o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym⁸ dzieckiem jest dziecko własne lub współmałżonka, jak również dziecko przysposobione lub przyjęte na wychowanie w formie rodziny zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej zawodowej. W związku z powyższym matka w rozumieniu ww. wymienionej ustawy nie musi być matką biologiczną. Ilekroć mowa w ustawie o wychowaniu, określa się je jako sprawowanie osobistej opieki nad dziećmi, polegającej na stałym, bezpośrednim i ciągłym wykonywaniu ogółu obowiązków spoczywających na rodzicach w ramach praw im przysługujących względem dzieci w celu należytego sprawowania pieczy nad nimi i nad ich majątkiem⁹. Wychowanie to również różnorodne formy wpływów i oddziaływań kształtujących rozwój dziecka, które przygotowują dzieci do życia w społeczeństwie poprzez poszczególne etapy rozwoju (od urodzenia do osiągnięcia pełnoletniości). To piecza nad rozwojem fizycznym i psychicznym dziecka¹⁰. Ma ona istotne znaczenie na stosunek jednostki do otaczającego świata. Proces wychowywania to okres, w którym dziecko kształtuje system wartości i norm, uczestniczy w życiu rodziny, obserwuje zachowania dorosłych, uczy się mówić, odróżniać zachowania właściwe od niewłaściwych, poznaje tradycje i obyczaje. Wychowywanie dziecka oznacza jego etapowe przygotowywanie do dorosłego życia¹¹.

7. A. Więclawska, *Rodzice jako fundament rozwoju i wychowania dziecka ku dojrzałości*, Kolegium Jagiellońskie – Toruńska Szkoła Wyższa, s. 54.

8. Ustawa o Rodzicielskim Świadczeniu Uzupełniającym, t.j. Dz. U. 2022 poz. 1051, art. 2 pkt 1.

9. Ustawa o Rodzicielskim Świadczeniu Uzupełniającym, t.j. Dz. U. 2021 poz. 419, art. 2 pkt 9.

10. Wyjaśnienia z 26 lutego 2019 roku, znak 0000-SW.610.3.2019, s. 2.

11. Uzasadnienie do projektu Ustawy o Rodzicielskim Świadczeniu Uzupełniającym, t.j. Dz. U. 2022 poz. 1051 nr 3157, <https://sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=3157>, dostęp 29.04.2022.

Warunki otrzymania uprawnień do Rodzicielskiego Świadczenia Uzupełniającego

Rodzicielskie świadczenie uzupełniające (GRSU, symbol nadany od nazwy świadczenia) ma w pewnym sensie charakter uznaniowy. Jak już wcześniej wspomniano, istnieją jednak konkretne warunki dotyczące jego przyznania, według których pracownicy Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego rozpatrują wnioski zainteresowanych. Świadczenie to przysługuje kobietom, które ukończyły 60 lat, jednak nie wypracowały sobie emerytury z uwagi na urodzenie i wychowanie lub wychowanie (np. w przypadku adopcji) co najmniej czwórki dzieci¹². Prawo do świadczenia otrzymuje także ojciec, który ukończył 65 lat i wychował co najmniej czworo dzieci ze względu na śmierć ich matki, długotrwałe zaprzestanie wychowywania lub porzucenia ich przez matkę. Zarówno kobieta, jak i mężczyzna ubiegający się o to świadczenie nie może posiadać dochodu zapewniającego niezbędne środki utrzymania. Ich ocena powinna być rozpatrywana indywidualnie, obiektywnie według administracyjnego uznania. Świadczenie może być przyznane tylko w przypadku, gdy matka lub ojciec dzieci nie posiada dochodu zapewniającego niezbędne środki utrzymania lub ma prawo do renty w wysokości niższej niż wysokość najniższej emerytury (od 1 marca 2023 roku – 1 588,44 zł). Wówczas wysokość świadczenia dopełniana jest do wysokości najniższej emerytury. Warto wspomnieć, że w przypadku rent rolniczych z tytułu niezdolności do pracy, które wypłacane są w kwotach niższych od kwoty emerytury najniższej (świadczenia wypłacane w części składkowej lub w części składkowej + 50% części uzupełniającej lub w części składkowej + 75% części uzupełniającej) nie dopełnia się do kwoty 1 588,44 zł z uwagi na to, że świadczeniobiorca ma prawo do pełnego świadczenia, a jedynie jego wypłata została częściowo zawieszona w związku z niezaprzestaniem prowadzenia działalności rolniczej. Zgodnie z nowelizacją ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników od 15 czerwca 2022 roku zniesiono warunek zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej w przypadku emerytów. W związku z tym od tego momentu emerytury rolnicze wypłacane są w pełnej wysokości, a więc emerytom nie przysługuje dopełnienie GRSU. W przypadku pobierania przez świadczenioborców rent rodzinnych, tzw. dzielonych, GRSU stanowi dla matki dopełnienie tej renty do wysokości najniższej emerytury. Powyższą sytuację najlepiej obrazuje przykład wypłacanej renty rodzinnej dzielonej między dwie osoby (matkę i dziecko). W tej sytuacji matka otrzymuje połowę renty rodzinnej (1 588,44 zł/2 osoby), tj. 794,22 zł, a zatem dopełnienie będzie wynosić także 794,22 zł. Warto pamiętać, że do rodzicielskich świadczeń uzupełniających nie przysługują żadne dodatki, w tym również dodatek pielęgnacyjny. Wyjątek

12. Ustawa o Rodzicielskim Świadczeniu Uzupełniającym, t.j. Dz. U. 2021 poz. 419, art. 3 ust. 1 i 3.

stanowi GRSU wypłacane jako dopełnienie do renty rodzinnej. Wówczas dodatki wypłacane są z rentą rodzinną. Wysokość rodzicielskiego świadczenia uzupełniającego nie może być wyższa, aniżeli kwota najniższej emerytury. Świadczenie to podlega corocznej waloryzacji, po której jego wysokość również nie może być wyższa niż najniższa emerytura. Istotne jest, że GRSU nie przysługuje osobie, która jest uprawniona do emerytury lub renty w wysokości co najmniej najniższej emerytury¹³. Porównywanie niezbędnych środków utrzymania do najniższej emerytury powinno spełniać jedynie funkcję pomocniczą w związku z przyznaniem świadczenia, aniżeli stanowić wyznacznik, od którego zależy prawo do świadczenia tzw. „Mama Cztery Plus”. Przy ocenie dochodów należy brać pod uwagę tylko i wyłącznie środki utrzymania wnioskodawcy w kwotach netto, pomijając przy tym dochody członków najbliższej rodziny. Świadczenie podlega opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych i jest od niego odprowadzana składka na ubezpieczenie zdrowotne. Niemniej należy dodać, że od 1 stycznia 2022 roku, w związku z podwyższeniem kwoty wolnej od podatku do 30 000 zł rocznie (do 2 500 zł miesięcznie) i z uwagi na wysokość świadczenia, zaliczka na podatek dochodowy z GRSU wynosi 0 zł. Składka na ubezpieczenie zdrowotne potrącana jest w wysokości 9% świadczenia.

Po odliczeniu składki na ubezpieczenie zdrowotne mogą być dokonywane również potrącenia i egzekucje określone w przepisach emerytalnych¹⁴. W przypadku rent rodzinnych potrącenia dokonuje się, egzekwując je od łącznej kwoty dopełnienia oraz renty rodzinnej. W rozumieniu przepisów ustawy o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym na prawo do świadczenia mają wpływ przychody podlegające opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych, tj. emerytury i renty z ubezpieczeń społecznych, wynagrodzenia z tytułu umowy o pracę czy umowy zlecenia, a także dochody z działów specjalnych produkcji rolniczej. Należy także zwrócić uwagę na dochody z działalności podlegającej opodatkowaniu na podstawie przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, tj. dochody z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej, dochody z najmu, podnajmu, dzierżawy. Przy ustaleniu prawa do świadczenia GRSU rozpatruje się także dochody niepodlegające opodatkowaniu podatkiem dochodowym, tj. renty, emerytury, dodatki i świadczenia pieniężne związane z działaniami wojennymi i represjami okresu powojennego. Ważne jest także zbadanie dochodów członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych oraz określenie środków pochodzących z gospodarstwa rolnego. Ponadto należy wziąć pod uwagę renty strukturalne, zasiłki i świadczenia określone w przepisach o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie

13. Agrofakt.pl, *Mama 4 Plus z KRUS*, <https://www.agrofakt.pl/mama-4-plus-krus/>, dostęp 19.04.2022.

14. Ustawa o Rodzicielskim Świadczeniu Uzupełniającym, t.j. Dz. U. 2022 poz. 1051, art. 9.

choroby i macierzyństwa, zasiłki chorobowe i macierzyńskie określone w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników, emerytury i renty zagraniczne oraz należności pieniężne otrzymywane z tytułu wynajmu pokoi gościnnych (w budynkach mieszkalnych położonych na terenach wiejskich) w gospodarstwie rolnym osobom przebywającym na wypoczynku oraz uzyskane z tytułu wyżywienia tych osób¹⁵. Należy pamiętać, że dodatki pielęgnacyjne oraz wszelkie zasiłki czy świadczenia pieniężne z pomocy społecznej nie są dochodami na potrzeby ustawy.

Świadczenie „Mama Cztery Plus” finansowane jest z budżetu państwa. Oznacza to, że warunkiem pobierania świadczenia jest zamieszkiwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i posiadanie przez okres co najmniej 10 lat centrum interesów osobistych lub gospodarczych w kraju po ukończeniu 16-go roku życia¹⁶, będąc: obywatelem Rzeczypospolitej Polskiej posiadającym prawo pobytu lub prawo stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, obywatelem państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej bądź cudzoziemcem legalnie przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Ważne jest, że warunek zamieszkiwania w kraju przez okres co najmniej 10 lat powinien mieścić się w okresie od ukończenia 16 lat do dnia złożenia wniosku, a więc nie musi to być ostatnie 10 lat w ciągłości. Stwierdza się, że osoby posiadające związki osobiste i ekonomiczne z Polską posiadają w kraju centrum interesów osobistych lub gospodarczych. Są to więzi rodzinne, towarzyskie, zatrudnienie, działalność polityczna, kulturalna, inna działalność zarobkowa, źródła dochodów, majątek nieruchomy bądź ruchomy, posiadane inwestycje, zaciągnięte kredyty, konta bankowe, a nawet miejsce, z którego osoba zarządza swoim mieniem¹⁷. Zgodnie z art. 3 ust. 4 ustawy o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym świadczenie przysługuje pod warunkiem zamieszkiwania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w trakcie jego pobierania. Na przyznanie prawa do świadczenia GRSU nie ma wpływu wyjazd w celach turystycznych bądź zdrowotnych. Rodzicielskie świadczenie uzupełniające nie przysługuje zatem osobom, które:

- nie zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- są uprawnione do emerytury lub renty w wysokości co najmniej najniższej emerytury,
- są tymczasowo aresztowane lub odbywają karę pozbawienia wolności (za wyjątkiem odbywania kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego).

15. KRUS, *Rodzicielskie świadczenia uzupełniające*, <https://www.krus.gov.pl/zadania-krus/swiadczenia/rodzicielskie-swadczenia-upelniajace/>, dostęp 22.04.2022.

16. Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, art. 3 ust. 1a pkt 1.

17. Wyjaśnienia z 26 lutego 2019 roku, znak 0000-SW.610.3.2019, s. 4–5.

Ponadto Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego ma prawo odmówić przyznania świadczenia osobie, którą sąd pozbawił władzy rodzicielskiej lub której sąd władzę rodzicielską ograniczył, umieszczając dziecko lub dzieci w pieczy zastępczej. Odmowa przyznania świadczenia GRSU może nastąpić również w przypadku długotrwałego zaprzestania wychowywania dzieci¹⁸.

Postępowanie w sprawie ubiegania się o rodzicielskie świadczenie uzupełniające

Ustalenie prawa do GRSU następuje w drodze decyzji administracyjnej na wniosek matki lub ojca dzieci¹⁹. Osoby zainteresowane złożeniem dokumentu mogą zgłosić się w każdej jednostce organizacyjnej KRUS w celu otrzymania wniosku bądź pobrać druk ze strony internetowej²⁰. Wniosek o rodzicielskie świadczenie uzupełniające oznaczony został symbolem KRUS GRSU-1/03/2019. Pracownicy KRUS mają obowiązek udzielenia zainteresowanym wszelkiej pomocy w wypełnieniu wniosku o świadczenie „Mama Cztery Plus” oraz poinformować o dołączeniu dokumentów niezbędnych do rozpatrzenia sprawy. Jeżeli właściwym organem do wydania decyzji w sprawie przyznania świadczenia jest Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, wniosek wraz z dokumentami potwierdzającymi okoliczności faktyczne mające wpływ na ustalenie prawa i określenie wysokości GRSU powinien trafić do jednostki organizacyjnej KRUS. Rodzicielskie świadczenie uzupełniające może przyznać Prezes KRUS tylko wtedy, jeżeli matka lub ojciec dziecka posiada okresy podlegania rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu jako rolnik lub małżonek rolnika po 30 czerwca 1977 roku lub jako domownik po 31 grudnia 1982 roku (wymagany co najmniej jeden dzień ubezpieczenia). Jeśli wnioskodawca legitymuje się okresami rolniczego ubezpieczenia społecznego oraz okresami ubezpieczenia pracowniczego, właściwą jednostką organizacyjną do złożenia wniosku jest KRUS. Prezes Kasy rozpatruje również wnioski o GRSU osób, którym KRUS wypłaca zbiegi świadczeń. W innych przypadkach dokumenty powinny trafić do Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (np. jeżeli wnioskodawca nie legitymuje się żadnym okresem podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników lub pobiera świadczenie emerytalno-rentowe z ZUS).

18. Ustawa o Rodzicielskim Świadczeniu Uzupełniającym, t.j. Dz. U. 2021 poz. 419, art. 3 ust. 5.

19. Ustawa o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym, t.j. Dz. U. 2021 poz. 419, art. 4 pkt 1.

20. KRUS, bezpośredni link do pobrania wniosku GRSU, <https://www.krus.gov.pl/bip/formularze-i-wnioski/swiadczenia/>, dostęp 25.04.2022.

Podstawą do rozpatrzenia wniosku o rodzicielskie świadczenie uzupełniające jest dołączenie do niego niezbędnych dokumentów potwierdzających fakt urodzenia (akty urodzenia dzieci) i wychowywania dzieci lub orzeczenia sądu o powierzeniu sprawowania pieczy zastępczej nad nimi oraz informację o numerach PESEL pociech. Odpisy krajowych aktów urodzenia dzieci Kasa może pozyskać we własnym zakresie. Wnioskodawcy nadal zobowiązani są do przedkładania zagranicznego dokumentu stanu cywilnego potwierdzającego urodzenie dziecka, jeśli akt urodzenia nie jest sporządzony w krajowym rejestrze stanu cywilnego. Należy również niezwłocznie dostarczyć dokumenty (np. zaświadczenia, oświadczenia) potwierdzające sytuację materialno-bytową wnioskodawcy oraz inne okoliczności, których ustalenie jest niezbędne do przyznania świadczenia²¹.

We wniosku o GRSU wnioskodawca wskazuje następujące okoliczności²²:

- 1) urodzenie co najmniej czworga dzieci;
- 2) wychowanie co najmniej czworga dzieci;
- 3) posiadanie lub nieposiadanie przerw w wychowywaniu dzieci, a w przypadku posiadania przerw również długość i przyczyny tych przerw;
- 4) datę śmierci matki dzieci lub datę ich porzucenia przez matkę;
- 5) ograniczenie lub pozbawienie praw rodzicielskich;
- 6) zamieszkiwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i posiadanie po ukończeniu 16 roku życia centrum interesów osobistych lub gospodarczych (ośrodek interesów życiowych) na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz długość okresu, w jakim wnioskodawca spełniał ten warunek przed złożeniem wniosku o świadczenie;
- 7) posiadanie lub nieposiadanie ustalonego prawa do emerytury lub renty oraz pobieranie lub niepobieranie emerytury lub renty;
- 8) uzyskiwanie lub nieuzyskiwanie dochodu z tytułu zatrudnienia lub prowadzenia innej działalności zarobkowej;
- 9) posiadanie lub nieposiadanie gospodarstwa rolnego, a w przypadku posiadania gospodarstwa rolnego również powierzchnię tego gospodarstwa;
- 10) uzyskiwanie lub nieuzyskiwanie dochodów z działów specjalnych produkcji rolnej;
- 11) uzyskiwanie lub nieuzyskiwanie innych dochodów;
- 12) przebywanie lub nieprzebywanie w areszcie śledczym lub w zakładzie karnym.

21. Wyjaśnienia z 28 lutego 2019 roku, znak 1200-DO.080.1.2019.

22. Ustawa o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym, t.j. Dz. U. 2022 poz. 1051, art. 4 ust. 5.

Wszystkie dochody niezbędne do rozpatrzenia wniosku mogą zostać potwierdzone następującymi dokumentami²³:

- zaświadczeniami właściwego urzędu skarbowego, które potwierdzają źródło osiąganych dochodów lub przychodów oraz ich wysokość;
- zaświadczeniami, które potwierdzają aktualne zatrudnienie lub prowadzenie innej działalności zarobkowej oraz wysokość osiąganych dochodów lub przychodów;
- zaświadczeniami, które potwierdzają wysokość innych świadczeń pobieranych przez wnioskodawcę;
- zaświadczeniami z urzędu gminy, które potwierdzają rodzaj oraz wielkość posiadanego gospodarstwa rolnego;
- oświadczeniami wnioskodawcy o wysokości dochodu z gospodarstwa rolnego;
- innymi dokumentami potwierdzającymi sytuację osobistą, rodzinną, majątkową i materialną wnioskodawcy.

W przypadku ojca (który wychowywał dzieci, pomimo że ich matka żyła) należy też dołączyć dokumenty potwierdzające porzucenie dzieci, pozbawienie lub ograniczenie praw rodzicielskich matki²⁴.

Cudzoziemcy, w celu udokumentowania kryterium obowiązkowego zamieszkiwania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, powinni przedłożyć następujące dokumenty:

- zezwolenie na pobyt stały lub czasowy,
- zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE,
- wizę krajową lub Schengen,
- dokument potwierdzający prawo stałego pobytu,
- kartę pobytu bądź kartę stałego pobytu.

Dochody z gospodarstwa rolnego mogą być przyjmowane przede wszystkim na podstawie oświadczenia osoby wnioskującej. W przypadku kwot budzących wątpliwości pracowników KRUS można np. dokonać szacunku dochodów, opierając się na kryteriach dochodowych, które zostały przyjęte dla potrzeb świadczeń z pomocy społecznej. Za dochód z 1 ha przeliczeniowego od 1 stycznia 2022 roku przyjmuje się 345 zł²⁵. Ważne jest, żeby dochody uzyskiwane za granicą i podane w obcej walucie zostały przeliczone na równowartość polskich złotych według ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski kursu złotego do waluty obcej z dnia dokonywania przeliczenia²⁶. Wszystkie oświadczenia winny być opatrzone klauzulą o odpowiedzialności

23. Ustawa o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym, t.j. Dz. U. 2022 poz. 1051, art. 4 ust. 6.

24. Wyjaśnienia z 26 lutego 2019 roku, znak 0000-SW.610.3.2019, pkt 4, s. 7.

25. Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej z 14 lipca 2021 roku, Dz. U. 2021 poz. 1296, § 1. pkt 3.

26. Ustawa o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym, t.j. Dz. U. 2022 poz. 1051, art. 4 ust. 7.

karnej za składanie fałszywych zeznań²⁷. Wówczas, gdy niezbędne środki dowodowe nie zostaną dołączone do wniosku, należy wezwać wnioskodawcę do uzupełnienia braków w terminie nie krótszym niż 7 dni od dnia otrzymania wezwania, w którym widnieć powinno pouczenie, że niedostarczenie brakujących dokumentów we wskazanym terminie spowoduje wydanie decyzji odmawiającej prawa do świadczenia „Mama Cztery Plus”²⁸.

Decyzje i zasady wypłaty Rodzicielskiego Świadczenia Uzupełniającego

Przyznanie lub odmowa prawa do świadczenia „Mama Cztery Plus” odbywa się w drodze decyzji administracyjnej Prezesa KRUS wydanej na zasadach i w trybie określonym w ustawie oraz kodeksie postępowania administracyjnego. Jeżeli dokumentacja pozwala na wydanie pozytywnej decyzji w sprawie, prawo do świadczenia powstaje od pierwszego dnia miesiąca, w którym wydano decyzję, nie wcześniej jednak niż od dnia osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego²⁹. Podstawą do wypłaty rodzicielskiego świadczenia uzupełniającego jest pozytywna decyzja organu rentowego, o której należy zawiadomić wnioskodawcę. W związku z powyższym wnioskodawca otrzymuje zawiadomienie o podjęciu wypłaty świadczenia GRSU, w którym określono szczegóły pozytywnej decyzji administracyjnej. Dokument powinien być opatrzony pieczęcią i podpisem osoby upoważnionej i zawierać niezbędne dla zainteresowanego informacje, tj. organ rentowy, osobę uprawnioną do przyznanego świadczenia, nazwę świadczenia, numer i symbol, termin i tryb płatności, datę, od której podejmuje się wypłatę oraz wysokość świadczenia³⁰. Decyzje przyznające GRSU należy wydawać w dwóch egzemplarzach. Jeden z nich powinien zostać wysłany za potwierdzeniem odbioru, drugi należy natomiast pozostawić w aktach. Ze zgromadzonej dokumentacji może okazać się jednak, że osoba wnioskująca o rodzicielskie świadczenie uzupełniające spełnia warunki do przyznania emerytury rolniczej. Wówczas należy wraz z decyzją i zawiadomieniem dot. GRSU wysłać pismo z informacją o możliwości ubiegania się o emeryturę rolniczą. Decyzja przyznająca opisywane świadczenie oraz zawiadomienie generowane są przez system informatyczny FARMER, decyzje odmawiające przyznania prawa do świadczenia opracowuje się ręcznie. Osobie uprawnionej do GRSU nie

27. Ustawa o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym, t.j. Dz. U. 2021 poz. 1051, art. 4 ust. 8.

28. Ustawa o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym, t.j. Dz. U. 2022 poz. 1051, art. 6 ust. pkt 1.

29. KRUS, *Rodzicielskie świadczenia uzupełniające*, <https://www.krus.gov.pl/zadania-krus/swiadczenia/rodzicielskie-swadczenia-uzupelniajace/>, dostęp 1.05.2022.

30. Wyjaśnienia z 26 lutego 2019 roku, znak 0000-SW.610.3.2019, pkt 15, s. 9.

należy wydawać legitymacji emeryta/rencisty. Jak już wcześniej wspomniano, decyzja Prezesa KRUS w sprawie GRSU wiąże się z szeregiem procedur. Konieczne jest, aby przestrzegać zasady dochodzenia do prawdy i dążyć do wyczerpującego wyjaśnienia stanu faktycznego. Niemniej jest to w dalszym ciągu decyzja uznaniowa, która powinna zawierać uzasadnienie wskazujące fakty uznane za udowodnione bądź powody będące podstawą do wydania decyzji odmownej. Odstąpienie od uzasadnienia odbywa się wówczas, gdy decyzja uwzględnia żądania strony w całości. Od decyzji przyznającej prawo do świadczenia oraz od decyzji odmawiającej jego przyznania nie przysługuje odwołanie na zasadach określonych w kodeksie postępowania cywilnego. W ciągu 14 dni od otrzymania decyzji stronie przysługuje prawo do złożenia wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy do organu, który wydał decyzję³¹ lub w ciągu 30 dni od otrzymania decyzji – prawo do wniesienia skargi do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego.

Od decyzji organu rentowego dot. ponownego ustalenia wysokości świadczenia, wypłaty świadczenia oraz zwrotu nienależnie pobranego świadczenia przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych. Osoba, której KRUS lub ZUS przyznał wnioskowane świadczenie, ma obowiązek niezwłocznie powiadomić organ rentowy o zmianach wpływających na prawo do świadczenia. Najczęściej są to sytuacje, gdy świadczeniobiorca podejmuje zatrudnienie czy osiąga dodatkowe dochody. Przyznane lub wypłacone rodzicielskie świadczenie uzupełniające na podstawie fałszywych dokumentów lub pobrane pomimo ustania okoliczności będących podstawą przyznania świadczenia to przykłady świadczeń pobranych nienależnie. Osoby uprawnione do GRSU, które pobrały świadczenie nienależnie, zobowiązane są do zwrotu całej kwoty łącznie z odsetkami ustawowymi za opóźnienie na rachunek bankowy wskazany przez organ rentowy. Odsetki naliczane są od pierwszego dnia miesiąca, który następuje po dniu wypłaty świadczenia do dnia jego spłaty. Warto wspomnieć także, że świadczenie pobrane nienależnie podlega egzekucji w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Ustawa o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym w świetle orzecznictwa sądowego

Nabycie prawa do świadczenia rodzicielskiego nie jest takie oczywiste. Najwięcej kontrowersji przy rozpatrywaniu wniosków o świadczenie powstaje przy ustaleniu definicji wychowywania dzieci. W tym wypadku nawet sądy mają problem

31. Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, *Do kogo jest skierowane świadczenie uzupełniające Mama 4+?*, <https://www.gov.pl/web/rodzina/mama-4-pytania-i-odpowiedzi>, dostęp 30.03.2022.

z określeniem zakresu, jakim objęta jest definicja wychowywania dzieci. Przede wszystkim wiele wątpliwości budzi granica wieku dziecka, która „wyczerpywałaby” pojęcie „wychowywania dziecka”, zwłaszcza w przypadku jego śmierci. W uzasadnieniu do projektu ustawy o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym zwrócono uwagę na fakt, że trudno określić ramy czasowe wychowania dziecka. W związku z tym każdy wniosek o świadczenie rodzicielskie ma być szczegółowo rozpatrywany w każdej indywidualnej sprawie. Z ustawy o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym wynika³², że matce, która urodziła i wychowała lub wychowywała co najmniej czworo dzieci, należy przyznać świadczenie rodzicielskie. Przepis ten w świetle orzecznictwa sądowego wydaje się być nieprecyzyjny i może powodować różne jego interpretacje w zależności od okoliczności związanych z okresem wychowywania dzieci. Ustawowa definicja wychowania³³ mówi o stałym, bezpośrednim i ciągłym wykonywaniu obowiązków w tym zakresie. Działania te odnoszą się do dziecka w każdym wieku. Brak jest zatem przeciwwskazań, by przyjąć, że matka wychowywała dziecko, nawet jeśli proces ten został przerwany wskutek śmierci dziecka bez względu na jego wiek. Okazuje się, że dowolność kryteriów, jakie mogą być zastosowane w procesie przyznania prawa do świadczenia rodzicielskiego, powoduje wiele kontrowersji, które znajdują swoje odzwierciedlenie w zapadających wyrokach. W jednym z wyroków Naczelnego Sądu Administracyjnego³⁴ dotyczącym wykluczenia prawa do świadczenia w przypadku śmierci jednego z czworga wychowywanych dzieci w wieku czterech lat, zwrócono uwagę na okoliczności faktyczne sprawy. Uznano, że nie można przyjąć, że matka urodziła i wychowała co najmniej czworo dzieci. Albowiem proces wychowywania w stosunku do zmarłego dziecka nie został zakończony. Nie zgadza się to zatem z art. 3 ust. 1 pkt. 1 ustawy o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym. W uzasadnieniu zwrócono uwagę na to, że dziecko w wieku niespełna czterech lat nie było na tyle rozwinięte intelektualnie, aby móc samodzielnie funkcjonować w życiu codziennym czy w społeczeństwie. Reasumując, proces wychowania 4-letniego dziecka nie został jeszcze zakończony. W tym wieku dziecko nie jest w stanie samodzielnie zaspokoić swoich potrzeb w aspekcie fizjologicznym, jak również w pozostałych sferach życia ludzkiego (m.in. wewnętrznego czy społecznego)³⁵.

Na przykładzie wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie zaprezentowano odmienne stanowisko, odnosząc się do opisanego powyżej przykładu³⁶.

32. Ustawa o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym, t.j. Dz. U. 2021 poz. 419, art. 3 ust. 1 pkt 1.

33. Ustawa o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym, t.j. Dz. U. 2021 poz. 419, art. 2 ust. 9.

34. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 15 września 2021 roku, III OSK 2326/21.

35. Legalis numer 2607847.

36. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 11 października 2019 roku, II SA/WA 1032/19.

Sprawa dotyczy śmierci dziecka w wieku 3 lat i 10 miesięcy – jednego z czworga wychowywanych dzieci. Sąd nie zgodził się ze stanowiskiem Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i uchylił zaskarżoną decyzję. Zdaniem Sądu stanowisko Prezesa ZUS stwierdzające, że rodzicielskie świadczenie uzupełniające może być przyznane jedynie matce, która wychowywała dzieci przez okres „znaczący” czy z chwilą użytkowania przez dziecko pełnoletniości, nie jest zasadne. Sąd zwrócił uwagę na błędne uzupełnienie definicji ustawowej wychowania przez organ rentowy, z której wynika, że chodzi wyłącznie o długotrwałość wychowania. Tymczasem w art. 2 pkt 9 ustawy o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym mowa jest o stałym, bezpośrednim i ciągłym wykonywaniu obowiązków w zakresie wychowania. Zatem wymagania te mogą być również spełnione, jeżeli dziecko żyło tylko kilka miesięcy bądź w rozpoznawanej sprawie ponad trzy lata. Sąd zauważa, że w powoływanej przez Prezesa ZUS odpowiedzi na skargę w uzasadnieniu do projektu u.r.s.u podniesiono m.in., że „trudno określić ramy czasowe wychowania (...). Każdy wniosek o świadczenie będzie szczegółowo rozpatrywany indywidualnie”. W tej sytuacji indywidualnych ocen w sprawie zabrakło, gdyż Prezes ZUS nie zakwestionował, że skarżąca przez prawie cztery lata wychowywała dziecko, sprawując nad nim stałą, bezpośrednią i ciągłą pieczę. Według Sądu nie można założyć, że śmierć dziecka przed ukończeniem 18 roku życia sama w sobie stanowi wypełnienie przesłanki z art. 3 ust. 5 pkt 2 ustawy o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym. O „długotrwałym zaprzestaniu wykonywania władzy rodzicielskiej”³⁷ można mówić wówczas, gdy matka posiada władzę rodzicielską, ale dziecka nie wychowuje (nie wykonuje władzy rodzicielskiej), a nie wówczas, gdy zaprzestaje wychowywania (sprawowania władzy rodzicielskiej) wskutek śmierci dziecka. Z przedstawionych rozważań wynika, że przesłanka wychowania dziecka, określona w art. 3 ust. 1 pkt 1 ww. wymienionej ustawy zostaje spełniona, jeżeli matka sprawowała osobistą opiekę nad dzieckiem w sposób wskazany w art. 2 pkt 9 u.r.s.u. przez okres przysługującej jej nad nim władzy rodzicielskiej. Sąd z tych względów uznaje, że uzasadniony był zarzut skargi o nieprawidłowej wykładni art. 3 ust. 1 pkt 1 u.r.s.u. Zdaniem Sądu „Prezes ZUS nie wziął też pod uwagę w okolicznościach faktycznych sprawy, w sposób należyty: art. 3 ust. 5 pkt 2 u.r.s.u. i art. 2 pkt 9 u.r.s.u. i nie zawarł w tym zakresie należytej argumentacji w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji”³⁸. Jak wykazano powyżej, nie można wprowadzać konkretnych ram czasowych dla ustalenia okresu wychowania dzieci. W każdym konkretnym przypadku należy ustalać, czy czynności podejmowane względem dziecka przez matkę doprowadziły do jego wychowania, czyli do względnej samodzielności w jego

37. Ustawa o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym, t.j. Dz. U. 2022 poz. 1051, art. 3 ust. 5 pkt 2.

38. Legalis numer 2359334.

bieżącym funkcjonowaniu czy też z uwagi na wiek dziecka (np. kilkulatek) – proces ten nie został zakończony. W związku z powyższym należy uznać, że przepis art. 3 ustawy o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym jest nieścisły i nie ma też jednolitej linii orzeczniczej w tego typu sprawach.

W celu ujednolicenia kryteriów, jakimi należy kierować się przy przyznawaniu świadczeń, ustawa ta wymaga dodatkowych wyjaśnień.

Rodzicielskie świadczenie uzupełniające w liczbach

Wraz z wejściem w życie w marcu 2019 roku nowej ustawy o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym pracownicy Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zmierzali się z nowym, trudnym zadaniem. Do obowiązków kadry wydziału świadczeń przybyło rozpatrywanie wniosków o świadczenie „Mama Cztery Plus”, które pracownicy Placówki Terenowej KRUS w Ostrowie Wielkopolskim (w wywiadzie) uznali za tzw. kulę u nogi z uwagi na uznaniowy charakter przyznania świadczenia. W celu zobrazowania rzeczywistej liczby wpływających do Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wniosków o rodzicielskie świadczenie uzupełniające, wydanych decyzji przyznających lub odmawiających prawa do świadczenia dokonano analizy ilościowej opartej na bazie informacji uzyskanych na wniosek o udostępnienie danych z poszczególnych jednostek KRUS oraz z Oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w Ostrowie Wielkopolskim, które przedstawiono w poniższych tabelach.

Z poniższych danych wynika, że w Placówce Terenowej KRUS w Ostrowie Wielkopolskim rodzicielskie świadczenie uzupełniające cieszyło się największą popularnością w 2019 roku. Wydano wówczas 15 decyzji przyznających świadczenie rodzicielskie oraz dziewięć decyzji odmawiających prawa do świadczenia. W 2020 roku do Placówki w Ostrowie Wielkopolskim wpłynęło tylko sześć wniosków o rodzicielskie świadczenie uzupełniające, z których trzy zostały pozytywnie rozpatrzone. W 2021 roku Kierownictwo Ostrowskiego Wydziału Świadczeń KRUS podpisało siedem decyzji odmawiających prawa do GRSU. Faktem jest, że wśród złożonych w tym okresie piętnastu wniosków osiem z nich zostało pozytywnie rozpatrzonych. W pierwszym kwartale 2022 roku Placówka Terenowa KRUS w Ostrowie Wielkopolskim przyznała i wypłaciła tylko jedno rodzicielskie świadczenie uzupełniające. Należy zauważyć, że w Placówce Terenowej KRUS w Ostrowie Wielkopolskim w okresie od marca 2019 roku do końca marca 2022 roku o rodzicielskie świadczenie uzupełniające wnioskowały tylko i wyłącznie kobiety. Łącznie od początku wprowadzenia w życie ustawy o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym do ww. wymienionej Placówki KRUS wpłynęło 46 wniosków o GRSU.

Tabela 1. Rozpatrzone wnioski o rodzicielskie świadczenie uzupełniające w Placówce Terenowej Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Ostrowie Wielkopolskim w latach 2019–2022

Okres	Liczba wydanych decyzji przyznających świadczenie GRSU	Liczba wydanych decyzji odmawiających prawa do świadczenia GRSU	Ogółem
marzec – grudzień 2019 roku	15	9	24
styczeń – grudzień 2020 roku	3	3	6
styczeń – grudzień 2021 roku	8	7	15
styczeń – marzec 2022 roku	1	0	1
marzec 2019 roku – marzec 2022 roku	27	19	46

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z ewidencji Placówki Terenowej Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Ostrowie Wielkopolskim.

Od 1 marca 2019 roku Oddział Regionalny KRUS w Poznaniu wraz z podległymi placówkami łącznie rozpatrzył 240 wniosków o rodzicielskie świadczenie uzupełniające. Wypłacono 103 świadczenia GRSU rekompensujące rodzicom wychowanie i wychowywanie dzieci, a w przypadku matek biologicznych – także ich urodzenie. Ponad połowie, bo aż 137 zainteresowanym odmówiono prawa do przyznania świadczenia. Wszystkie pozytywne decyzje otrzymały wyłącznie kobiety. W analizowanych jednostkach od początku przyznawania świadczeń rodzicielskich, tj. od marca 2019 roku tylko jeden wniosek o GRSU został złożony przez ojca dzieci. Niestety dołączona przez niego dokumentacja nie pozwoliła na pozytywne zakończenie sprawy.

Tabela 2. Rozpatrzone wnioski o rodzicielskie świadczenie uzupełniające w Oddziale Regionalnym Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Poznaniu w latach 2019–2022 (w tym w podległych Placówkach Terenowych)

Okres	Liczba wydanych decyzji przyznających świadczenie GRSU	Liczba wydanych decyzji odmawiających prawa do świadczenia GRSU	Ogółem
marzec – grudzień 2019 roku	63	44	107
styczeń – grudzień 2020 roku	22	39	61
styczeń – grudzień 2021 roku	15	44	59
styczeń – marzec 2022 roku	3	10	13
marzec 2019 roku – marzec 2022 roku	103	137	240

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Oddziału Regionalnego Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Poznaniu.

Tabela 3. Rozpatrzone wnioski o rodzicielskie świadczenie uzupełniające w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w latach 2019–2022

Okres	Liczba wydanych decyzji przyznających świadczenie GRSU	Liczba wydanych decyzji odmawiających prawa do świadczenia GRSU	Ogółem
marzec – grudzień 2019 roku	920	716	1 636
styczeń – grudzień 2020 roku	309	335	644
styczeń – grudzień 2021 roku	286	377	663
styczeń – marzec 2022 roku	62	97	159
marzec 2019 roku – marzec 2022 roku	1 577	1 525	3 102

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Biura Statystyki Centrali Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Warszawie.

Z analiz informacji z Centrali Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Warszawie wynika, że 3 102 wnioski o świadczenie o charakterze uznaniowym, tzw. „Mama Cztery Plus” wpłynęło do 16 Oddziałów Regionalnych w Polsce. Przyznano 1 577 rodzicielskich świadczeń uzupełniających oraz wydano 1 525 odmów dot. GRSU. Centrala KRUS odnotowała najwięcej pozytywnych decyzji w 2019 roku – aż 920. Największą liczbę, tj. 716 decyzji odmownych wysłano do wnioskodawców także w 2019 roku. W I kwartale 2022 roku liczba wniosków o opisywane świadczenie w skali kraju znacznie spadła. Należy zauważyć malejącą tendencję składanych wniosków o rodzicielskie świadczenie uzupełniające. Biorąc zatem pod uwagę całą Polskę, niewiele jest osób, które mają szansę otrzymać uprawnienia do świadczenia.

Tabela 4. Rozpatrzone wnioski o rodzicielskie świadczenie uzupełniające w Oddziale Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w Ostrowie Wielkopolskim w latach 2019–2022

Okres	Liczba wydanych decyzji przyznających świadczenie GRSU	Liczba wydanych decyzji odmawiających prawa do świadczenia GRSU	Ogółem
marzec – grudzień 2019 roku	1 841	161	2 002
styczeń – grudzień 2020 roku	179	52	231
styczeń – grudzień 2021 roku	153	50	203
styczeń – marzec 2022 roku	22	9	31
marzec 2019 roku – marzec 2022 roku	2 195	272	2 467

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddziału w Ostrowie Wielkopolskim.

Pracownicy wydziału świadczeń Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (Oddziału w Ostrowie Wielkopolskim) od 1 marca 2019 roku przeanalizowali 2 467 wniosków o rodzicielskie świadczenie uzupełniające. Wydano 2 195 decyzji przyznających prawo do GRSU i tylko 272 decyzje odmawiające. Porównując analizę liczbową wyżej opisanych jednostek KRUS z Oddziałem Regionalnym ZUS, należy zauważyć, że zdecydowanie mniej decyzji odmawiających w stosunku do decyzji przyznających wydano w ogarnie rentowym przyznającym świadczenia pracownicze. Zapewne wiąże się to z faktem większej liczby świadczeniobiorców w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych. Rodzicielskie świadczenia uzupełniające w ZUS oraz w KRUS cieszyły się największym uznaniem wśród zainteresowanych w 2019 roku. W kolejnych latach liczba składanych wniosków sukcesywnie spadała.

Zakończenie

Rodzicielskie świadczenie uzupełniające to kolejny po „500 +” czy bonie turystycznym rządowy program, który został stworzony tym razem z myślą o osobach wychowujących dzieci. Jest on skierowany do matek, którym nie przysługuje emerytura, świadczenie przedemerytalne lub inne formy pomocy. Program tzw. „Mama Cztery Plus” reguluje ustawa z 31 stycznia 2019 roku. Jej celem jest ochrona rodziców, którzy poświęcili własne życie dla swoich pociech. Podejmując się wychowania dziecka, nie sposób przewidzieć trudności, jakie pojawią się przed rodzicami biologicznymi, jak i adopcyjnymi. Decydując się na rodzicielstwo, rodzice podejmują ogromne ryzyko zmagania się z chorobami dzieci, niepełnosprawnościami, wypadkami bądź innymi problemami. Państwo zdecydowało się takim osobom pomóc. Środki z programu nie są przyznawane automatycznie, lecz na wniosek, z którym należy zwrócić się do odpowiedniego organu rentowego. Pracownicy KRUS oraz ZUS rozpatrują wnioski o rodzicielskie świadczenia uzupełniające, które z uwagi na ich specjalny charakter wymagają skupienia i merytorycznego sprawdzenia dokumentów w sposób jak najbardziej rzetelny. Osoby zmagające się z tym zadaniem w wydziałach świadczeń emerytalno-rentowych borykają się z różnymi dylematami dotyczącymi przyznania bądź odmówienia wnioskodawcy prawa do GRSU. Zdaje się, że zainteresowani nie wskazują we wnioskach wszystkich okoliczności, które mają ogromny wpływ na decyzję w sprawie. Wśród problematycznych do rozpatrzenia wniosków najczęściej pojawiają się te, które wymagają wyjaśnienia między innymi sprawowania opieki nad dziećmi, bądź rozwiązania spraw związanych z dylematami uznania definicji wychowania dziecka, które w określonym wieku zmarło. Zawile sytuacje rodzinne wynikające z wniosków dot. przyznawania rodzicielskich

świadczeń uzupełniających opierają się na wyrokach Sądów Administracyjnych, do których nawiązano w opracowaniu. W artykule usystematyzowano wiedzę z zakresu rodzicielskich świadczeń uzupełniających zarówno dla osób zainteresowanych, jak i dla pracowników Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Stawia więc on swego rodzaju pomoc w rozwiązywaniu niektórych problematycznych spraw dla pracowników KRUS, a także dla zainteresowanych złożeniem wniosku o świadczenie GRSU. Hipoteza badawcza została potwierdzona, ponieważ okazuje się, że świadczenie to jest wymagającym zadaniem dla kadry Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Artykuł pokazuje, że stosunkowo niewielka liczba osób pobiera rodzicielskie świadczenie uzupełniające. Był to jednak jak najbardziej trafny program rządu, gdyż doceniono osoby, które ciężko pracowały, choć nie wykonywały pracy zawodowej. Bezpłatną pracę matek uwzględniono w systemie emerytalnym ze względu na trud włożony w wychowanie potomstwa, które wymaga wielu wyrzeczeń.

Należy przy tym wspomnieć, że program „Mama Cztery Plus” nie przewiduje wsparcia finansowego dla matek, które urodziły i wychowały lub wychowały (w przypadku adopcji) dzieci, godząc to z zatrudnieniem i zapewnieniem im godnego życia oraz nienagannej przyszłości. Rodziny wielodzietne, w których oboje rodziców podjęło zatrudnienie, nie mogą liczyć na ową pomoc finansową, pomimo niskich dochodów, niewystarczających na zaspokojenie podstawowych potrzeb. Pamiętajmy, że są wśród nich matki, które również urodziły co najmniej czwórkę dzieci i wychowały je. Ten trud w żaden sposób nie został doceniony, a także na to zasługuje. W tych przypadkach również bez względu na sytuację materialną rodzice dbają o swoje pociechy najlepiej, jak potrafią.

Warto wspomnieć, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych – w ramach powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych – wypłaca około 56 tys. rodzicielskich świadczeń uzupełniających w skali całego kraju, a także umożliwia zwiększenie emerytury z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym. Większość uprawnionych do świadczenia osób to kobiety, które urodziły i wychowały dokładnie czworo potomstwa. Ciekawostką jest, że pojawiają się też wnioski o GRSU, o które ubiegają się kobiety, które wychowały kilkanaścioro potomków. W związku ze specjalnym charakterem świadczenia, jakim jest rodzicielskie świadczenie uzupełniające, liczba wypłacanych świadczeń z programu jest dość niska. Zapewne pomoc finansowa dla rodzin wielodzietnych, którą niesie ze sobą przyznanie im rodzicielskiego świadczenia uzupełniającego jest nieoceniona i ułatwia osobom uprawnionym zmaganie się z trudami życia codziennego. Ze świadczenia skorzystało już kilkadziesiąt tysięcy uprawnionych.

Bibliografia

- AgroFakt.pl**, *Mama 4 Plus z KRUS*, <https://www.agrofakt.pl/mama-4-plus-krus/>, dostęp 19.04.2022.
- KRUS**, *Rodzicielskie świadczenia uzupełniające*, <https://www.krus.gov.pl/zadania-krus/swiadczenia/rodzicielskie-swadczenia-uzupelniajace/>, dostęp 22.04.2022.
- Gawlińska Z.**, *Macierzyństwo jako wartość w kontekście przemian społecznych. Blaski i cienie życia Rodzinnego*, „Roczniki Socjologii Rodziny” 2003, nr 15.
- Graniewska D.**, *Rodziny wielodzietne w Polsce. Sytuacja społeczno-demograficzna*, „Problemy Rodziny” 1980, nr 1.
- KRUS**, bezpośredni link do pobrania wniosku GRSU, <https://www.krus.gov.pl/bip/formularze-i-wnioski/swiadczenia/>, dostęp 25.04.2022.
- KRUS**, *Rodzicielskie świadczenia uzupełniające*, <https://www.krus.gov.pl/zadania-krus/swiadczenia/rodzicielskie-swadczenia-uzupelniajace/>, dostęp 22.04.2022, 1.05.2022.
- Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej**, *Do kogo jest skierowane świadczenie uzupełniające Mama 4+?*, <https://www.gov.pl/web/rodzina/mama-4-pytania-i-odpowiedzi>, dostęp 30.03.2022.
- Legalis** numer 2607847.
- Legasis** numer 2359334.
- Rozporządzenie** Rady Ministrów w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej z 14 lipca 2021 roku, Dz. U. 2021 poz. 1296.
- Szyska M.**, *Wielodzietność w Polsce – Społeczne postrzeganie i pomoc państwa*, Instytut Socjologii, Katolicki Instytut Lubelski Jana Pawła II, 2015.
- Ustawa** z 31 stycznia 2019 roku o Rodzicielskim Świadczeniu Uzupełniającym, t.j. Dz. U. 2021 poz. 419.
- Ustawa** z 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych, t.j. Dz. U. 2021 poz. 1128.
- Uzasadnienie** do projektu Ustawy o Rodzicielskim Świadczeniu Uzupełniającym, t.j. Dz. U. 2021 poz. 419.
- Uzasadnienie** do projektu Ustawy o Rodzicielskim Świadczeniu Uzupełniającym, t.j. Dz. U. 2022 poz. 1051 nr 3157, <https://sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=3157>, dostęp 29.04.2022.
- Więclawska A.**, *Rodzice jako fundament rozwoju i wychowania dziecka ku dojrzałości*, Kolegium Jagiellońskie – Toruńska Szkoła Wyższa, 2018.
- Wyjaśnienia** z 26 lutego 2019 roku dotyczące wdrożenia i realizacji ustawy z 31 stycznia 2019 roku o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym, znak 0000-SW.610.3.2019.
- Wyjaśnienia** z 28 lutego 2019 roku, znak 1200-DO.080.1.2019.
- Wyrok** Naczelnego Sądu Administracyjnego z 15 września 2021 roku, III OSK 2326/21.
- Wyrok** Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 11 października 2019 roku, II SA/WA 1032/19.

otrzymano: 23.12.2023
zaakceptowano: 10.03.2023

*Ten artykuł jest objęty licencją Creative Commons Attribution 4.0
Licencja międzynarodowa (CC BY 4.0)*

